

Doložka o volbě práva

Úvod do problematiky

Základní zásadou soukromého práva je autonomie vůle stran. V oblasti kolizního práva, přesně v oblasti závazkových smluvních vztahů s mezinárodním prvkem, se tato zásada projevuje tzv. **volbou práva**. Doporučuje se, aby stany do smlouvy zahrnuly i prorogační doložku, popř. rozhodčí doložku.¹ Kombinací jedné z těchto procesních doložek s doložkou o volbě práva umožňuje stranám hned na začátku rozhodnout, kde (popř. jak²) by se řešil případný spor a jakým hmotným právem se smlouva řídí.

Strany mají možnost dohodnout se, jakým právem se bude řídit jejich závazkový právní poměr (obligační statut). Institut volby práva (lex electa, lex voluntatis) v mezinárodním právu soukromém je znám většině právních řádů.

Doložka o volbě práva představuje samostatné smluvní ujednání, které je právně nezávislé na smlouvě. Proto se může stát, že toto ujednání bude platné a základní smlouva nikoli nebo naopak.

Zásadně není vyloučeno, aby se jednotlivé součásti právního vztahu řídily různými právními řády (štěpení smluvního statutu).

Na začátku posuzování jakéhokoli smluvního vztahu je nutné si zodpovědět otázku, jaká metoda – kolizní či přímá – má být na daný případ aplikována. Vztah mezi metodou kolizní a přímou je takový, že kolizní metoda je považována za metodu obecnou a přímá metoda je metodou zvláštní. Pokud tedy existuje soubor přímých norem, do jehož působnosti konkrétní případ spadá, je nutné použít tyto normy přímé.³ Na těchto přímých normách pak záleží, zda účastníkům dovolují, aby si ve smlouvě sjednali odchýlnou úpravu nebo dokonce použití těchto norem zcela vyloučili.

Právní úprava

→ Protože je ČR členským státem ES a přistoupila k **Římské úmluvě o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy** (dále jen i „Úmluva“),⁴ používá se pro závazky ze smluv tato mezinárodní smlouva, která je v souladu s čl. 10 Ústavy součástí českého právního řádu a má aplikační přednost před zákonem.

Volba práva je upravena v čl. 3 Úmluvy. Strany mohou zvolit právo pro celou smlouvu nebo pouze pro její část. Podle Úmluvy nelze zvolit lex mercatoria, ale lze zvolit pouze pozitivní právní řád konkrétního státu (bez ohledu na vztah tohoto právního řádu ke smlouvě či jejímu plnění).⁵ V návrhu nařízení se počítá s možností zvolit pravidla či principy hmotného smluvního práva obecně uznávané ES nebo mezinárodním společenstvím.

Základní koncepce odpovídá neomezené kolizní volbě práva. Omezení existují u určitých typů smluv (některé spotřebitelské a individuální pracovní smlouvy), kde se uplatňuje materializovaná volba práva. Další omezení jsou dána rozporem s kogentními normami státu, se kterými jsou všechny ostatní prvky vztahu výlučně spojeny (čl. 3 odst. 3). Třetí skupina omezení se projevuje až v rovině aplikace práva, a to omezení z titulu rozporu

¹ pomocí těchto doložek strany realizují svou autonomii vůle v procesní oblasti

² v případě rozhodčí doložky je autonomie vůle stran a jejich dispozice řízením vyšší

³ kolizní metoda by se v tomto popisovaném případě použila pouze na vyplnění případných mezer v úpravě přímé – k určení subsidiárního statutu

⁴ publikovaná pod č. 64/2006 Sb.m.s., v současné době se připravuje její přetvoření v nařízení

⁵ samozřejmě není omezena na právní řády členských států ES

s veřejným pořádkem. Jisté limity mohou vyplynout i z používání imperativních norem (čl. 7 Úmluvy).⁶

Volba práva v režimu Římské úmluvy může být:

- a) výslovná,
- b) vyplývající ze smlouvy,
- c) vyplývající z okolností případu.

Možná je také změna volby práva, resp. dodatečná volba práva.

V současnosti, kdy je pro Českou republiku platná a účinná Římská úmluva, jsou obsoletní některá ustanovení ZMPS, upravující kolizní problematiku závazkového smluvního práva. Volba práva byla v tomto zákoně upravena v § 9 a v § 16. Protože Římská úmluva má povahu erga omnes,⁷ nadále se v našich podmínkách nepoužijí výše uvedená ustanovení ZMPS, ale již jen Římská úmluva.

Volba práva je upravena i v § 37 ZRŘ. Doložka o volbě práva, zejm. její platnost a forma, se v rozhodčím řízení v ČR bude posuzovat také podle Římské úmluvy (neboť ta je součástí českého právního řádu).

→ **Vídeňská úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží** (dále jen i „VÚ“) obsahuje soubor přímých norem. Pokud daný případ spadá do působnosti Úmluvy, aplikují se na něj tyto přímé normy a k řešení pomocí kolizní metody se nepřistupuje. Přímá metoda jako metoda zvláštní má přednost.

Vídeňská úmluva má ale povahu dispozitivní, proto je možné její jednotlivá ustanovení, popř. celou Úmluvu, vyloučit. Toto umožňuje čl. 6 – „*Strany mohou vyloučit použití této Úmluvy nebo, s výjimkou článku 12, kteréhokoli jejího ustanovení nebo jeho účinky změnit.*“

Doporučení pro formulaci doložky

Formulace doložky o volbě práva může být velice prostá. Stačí uvést, jaké právo strany zvolily pro regulaci daného smluvního vztahu.

Nejasnosti mohou vznikat v těch oblastech, které spadají do působnosti přímých norem – typicky do působnosti Vídeňské úmluvy. Pokud totiž strany zvolí právní řád státu, který je smluvním státem VÚ, mohla by vyvstat otázka, zda má být použito vnitrostátní hmotné právo daného státu (typicky obchodní zákoník) nebo VÚ. Faktem zůstává, že Úmluva jako soubor přímých norem má přednost. Strany sice mají možnost použití Úmluvy odsunout (čl. 6), ale to bez dalšího neprovedou tím, že zvolí právní řád smluvního státu. V tomto případě se tedy použije VÚ a až případné mezery budou vyplněny zvoleným právem.⁸

Jestliže strany chtějí vyloučit použití Úmluvy a zároveň zvolit právní řád smluvního státu, doložka by měla být doplněna dovětkem „*s vyloučením dopadu Vídeňské úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží*“, popř. jiným dovětkem stejného významu.⁹

Pokud strany v doložce uvedou, že jejich právní vztah se bude řídit konkrétním předpisem, např. rakouským Obchodním zákoníkem, je tato volba (v závislosti na dalších

⁶ k těmto omezením viz více Rozehnalová, N., Týč, V.: Evropský justiční prostor v civilních otázkách, Brno: MU, 2003, s. 71-77, s. 122-150

⁷ tzn. že se nepoužije pouze na vztahy mezi členskými státy ES, ale i na vztahy se státy nečlenskými

⁸ zvolené právo tedy bude subsidiárním statutem

⁹ pak se jedná o doložku o volbě národního práva vylučující Vídeňskou úmluvu

okolnostech) většinou teorie chápána jako vyloučení použití VÚ. I zde je ale vhodné doporučit výslovné vyloučení použití Úmluvy.

Zvolí-li strany (na jejichž právní vztah by se použila VÚ) právo nesmluvního státu, přiklání se teorie k tomu, že došlo k vyloučení použití VÚ.

Společně s platnou prorogační smlouvou umožňuje doložka o volbě práva „přemístit“ případ z oblasti transnacionální do oblasti teritoriální působnosti konkrétního právního řádu.

Užitečné odkazy

http://en.wikipedia.org/wiki/Choice_of_law_clause

<http://www.businessinfo.cz/cz/clanky/mezinarodni-pravo/mezinarodni-pravo/1000826/7064/>

<http://www.rome-convention.org/> - stránky věnované Římské úmluvě o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, tedy i čl. 3, který je věnován volbě práva